

Strasbūrā, 16.4.2013
COM(2013) 213 final

ZALĀ GRĀMATA

par apdrošināšanu pret dabas vai cilvēka izraisītām katastrofām

ZALĀ GRĀMATA

par apdrošināšanu pret dabas vai cilvēka izraisītām katastrofām

1. IEVADS

Tāpat kā daudzus citus pasaules reģionus arī Eiropas Savienību apdraud gandrīz visi dabas katastrofu veidi. Katastrofas ne tikai izraisa cilvēku bojāeju, bet arī ik gadu rada kaitējumu miljardu euro apmērā un ietekmē ekonomikas stabilitāti un izaugsmi. Katastrofām var būt pārrobežu ietekme, un tās, iespējams, var apdraudēt veselus reģionus kaimiņvalstīs. Pat tad, ja lielu katastrofu radītie zaudējumi ir koncentrēti vienuviet, gadījumā, ja apdrošināšana nesedz zaudējumus pienācīgi, tad atsevišķām dalībvalstīm var rasties liels fiskālais slogs, kas varētu radīt iekšēju un ārēju nelīdzsvarotību. Tādēļ tā ir svarīga problēma iedzīvotājiem, uzņēmumiem un valdībām visā Savienībā.

Padome 2010. gadā aicināja Komisiju izvērtēt un ziņot par ES iespējām sekmēt un atbalstīt to, lai plašāk būtu izplatīti attiecīgie katastrofu risku apdrošināšanas pakalpojumi un finanšu risku pārneses tirgi, kā arī reģionāla mēroga apdrošināšanas apvienošanu (*regional insurance pooling*), izmantojot zināšanu nodošanu, sadarbību un sagatavošanas finansējumu¹. Tādēļ Komisija rīkoja konferenci par dabas katastrofu novēršanu un apdrošināšanu² un veica pētījumu „Dabas katastrofas – risku būtiskums un apdrošināšanas segums Eiropas Savienībā”³.

Šajā Zaļajā grāmatā, kas ir pavaddokuments paziņojumam „ES stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām”, ir izvirzīti vairāki jautājumi saistībā ar piemērotas katastrofu apdrošināšanas atbilstību un pieejamību. Mērķis ir veicināt izpratni un novērtēt, vai rīcība ES līmenī varētu būt piemērota vai pamatota, lai uzlabotu katastrofu apdrošināšanas tirgu Eiropas Savienībā. Plašākā nozīmē šis process arī paplašinās zināšanu bāzi, palīdzēs veicināt apdrošināšanas izmantošanu kā katastrofu pārvarēšanas instrumentu un tādējādi veicinās pāreju uz katastrofu risku novēršanas un mazināšanas vispārējo kultūru, un sniegs papildu datus un informāciju.

Turpmākajās diagrammās sniegts pārskats par dabas un cilvēka izraisīto katastrofu gadījumiem Eiropas Savienībā pēdējo gadu laikā.

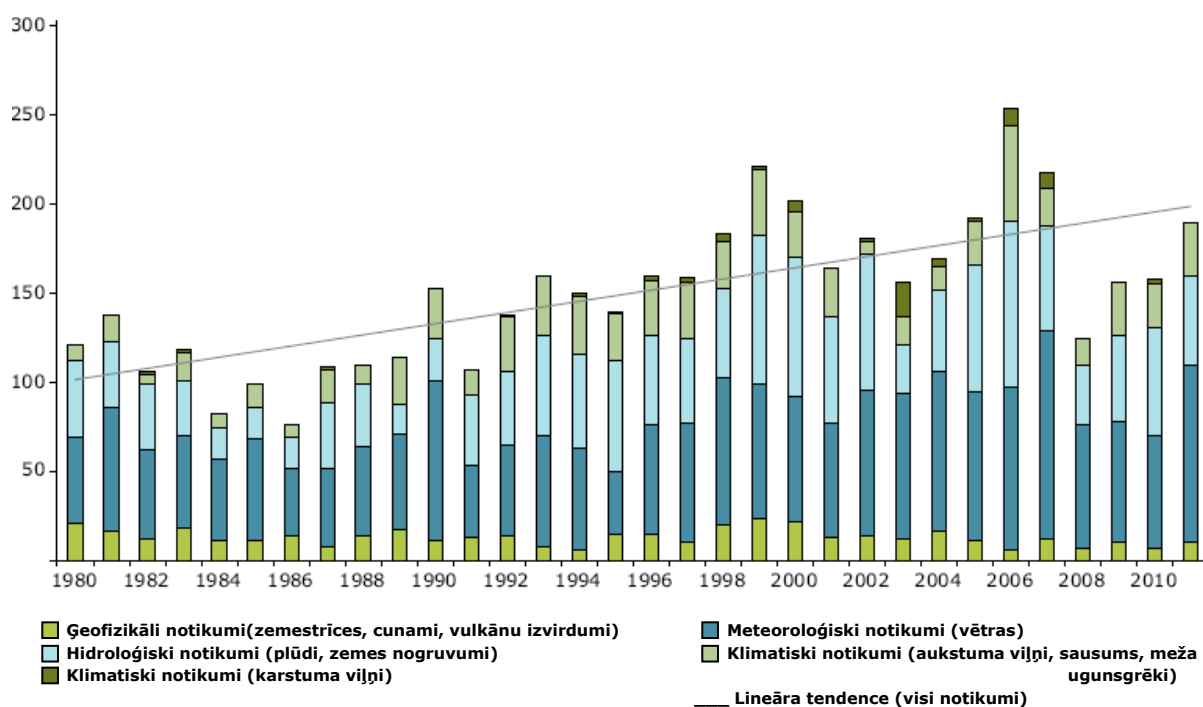
¹ Padomes secinājumi par novatoriskiem katastrofu novēršanas finansējuma risinājumiem (Padomes 3043. sanāksme Briselē 2010. gada 8. un 9. novembrī).

² http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/consumer/natural-catastrophes/index_en.htm.

³ Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Komisija, 2012. gads, Dabas katastrofas – risku būtiskums un apdrošināšanas segums Eiropas Savienībā.

1. diagramma. Dabas katastrofas EEZ valstīs (1980. – 2011. gadā)

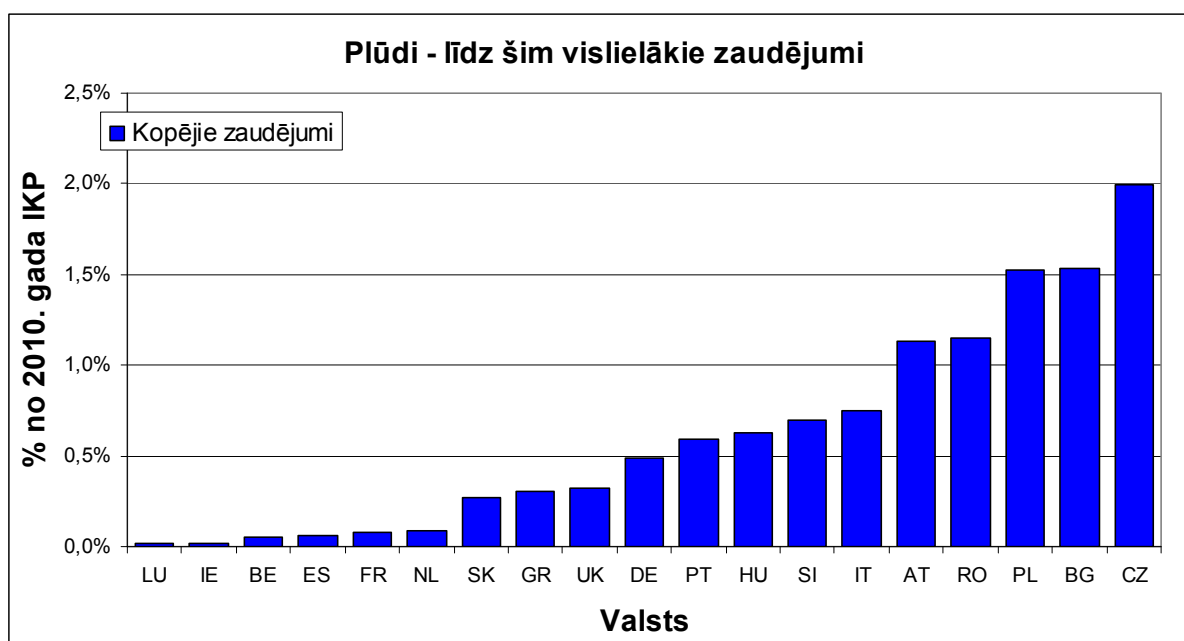
Notikumu skaits

Avots: Eiropas Vides aģentūra, Klimata pārmaiņas, ietekme un neaizsargātība Eiropā 2012. gadā, uz rādītājiem balstīts ziņojums (*Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report*), EVA Ziņojums Nr. 12/2012.

Vētras, upju pārplūšana vai lietusgāžu izraisīti plūdi ir tie, kas rada galvenos dabas katastrofu riskus Eiropā (piemēram, plūdi Apvienotajā Karalistē, Īrijā un Rumānijā 2012. gadā, Eiropas mēroga plūdi 2002., 2005. un 2010. gadā).

2. diagramma. Plūdi – līdz šim vislielākie zaudējumi

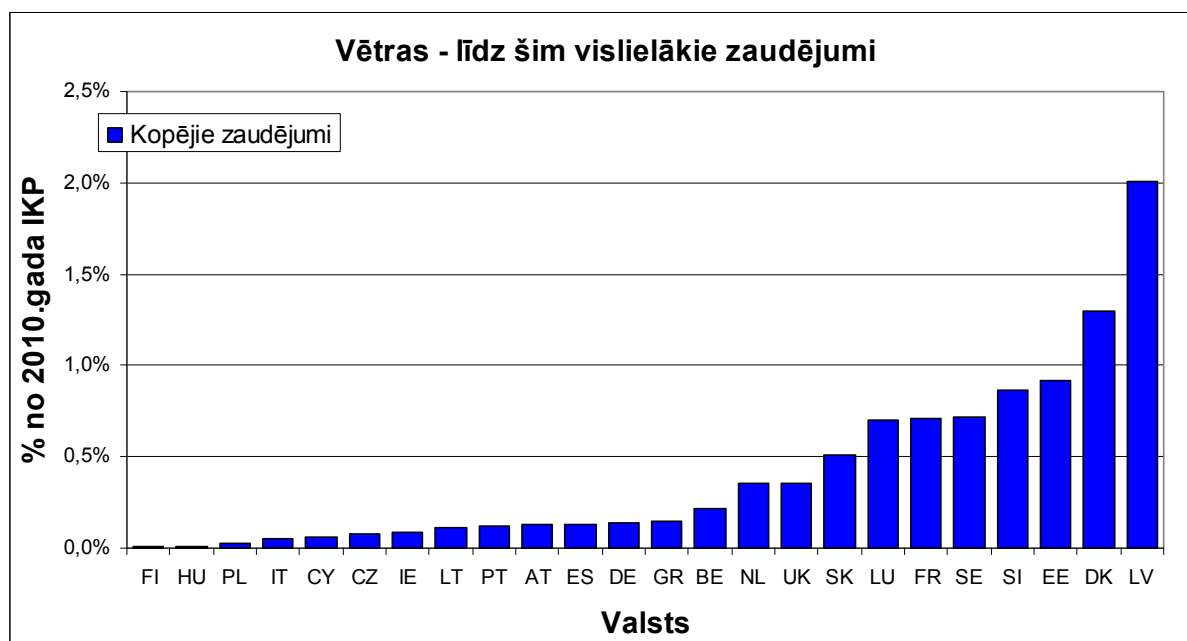

Avots: Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Komisija, 2012. gads, Dabas katastrofas – risku būtiskums un apdrošināšanas segums Eiropas Savienībā, pamatojoties uz pieejamajiem datiem⁴.

Meža ugunsgrēki arī rada draudus dalībvalstīm, ar ko tām ik gadu jārēķinās. Karstuma vilnis 2003. gadā bija karstākais, kas reģistrēts Eiropā kopš vismaz 1500. gada⁵.

Pēdējos gados arī vairāki sniegpušteņi un vētras nodarīja nopietnu kaitējumu Eiropas valstīs.

3. diagramma. Vētras – līdz šim vislielākie zaudējumi

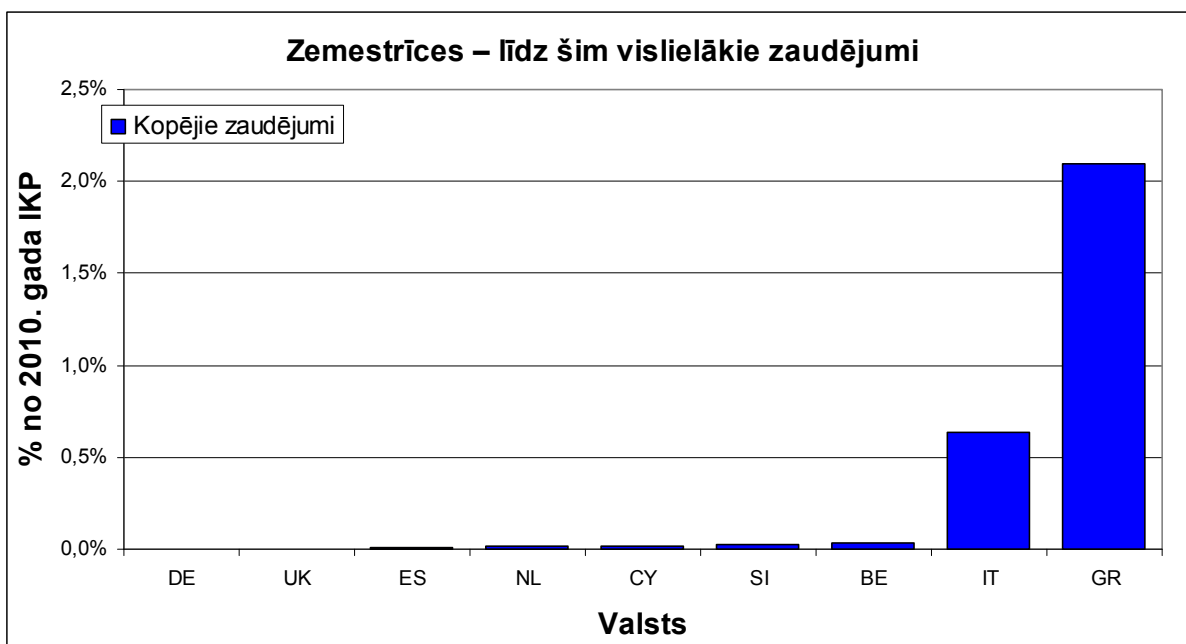
Avots: Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Komisija, 2012. gads, Dabas katastrofas – risku būtiskums un apdrošināšanas segums Eiropas Savienībā, pamatojoties uz pieejamajiem datiem.

Zemestrīču Akvilā 2009. gadā un Emīlijas-Romanjas reģionā 2012. gadā rezultātā gāja bojā un tika ievainoti iedzīvotāji un tika izpostīts mājokļu un komerciālais īpašums. Zemestrīces var izraisīt arī cunami Eiropā (piemēram, 1908. gadā Mešinā vai 1755. gadā Lisabonā).

4. diagramma. Zemestrīces – līdz šim vislielākie zaudējumi

⁴ Saskaņā ar Kopīgā pētniecības centra sniegto informāciju galvenais datu par kopējiem līdzšinējiem zaudējumiem avots ir ārkārtas gadījumu datubāze (EM-DAT). Tajā ietverti būtiski pamatdati par vairāk nekā 18 000 lielām dabas un tehnoloģiju izraisītām katastrofām un to sekām pasaulē no 1900. gada līdz mūsdienām. Tomēr nav pieejama informācija par visiem reģistrētajiem gadījumiem, piemēram, datu kopumā ir ietverti mantiskie zaudējumi attiecībā uz 318 notikumiem (plūdi, vētras, zemestrīces un sausums) no kopā 561 reģistrēta notikuma laikposmā no 1990. gada līdz 2010. gadam.

⁵ Luterbacher, J., Dietrich, D., Xoplaki, E., Grosjean, M., Wanner, H. (2004. gads), *European seasonal and annual temperature variability, trends, and extremes since 1500*, publicēts: *Science*, 303, 1499.–1503.

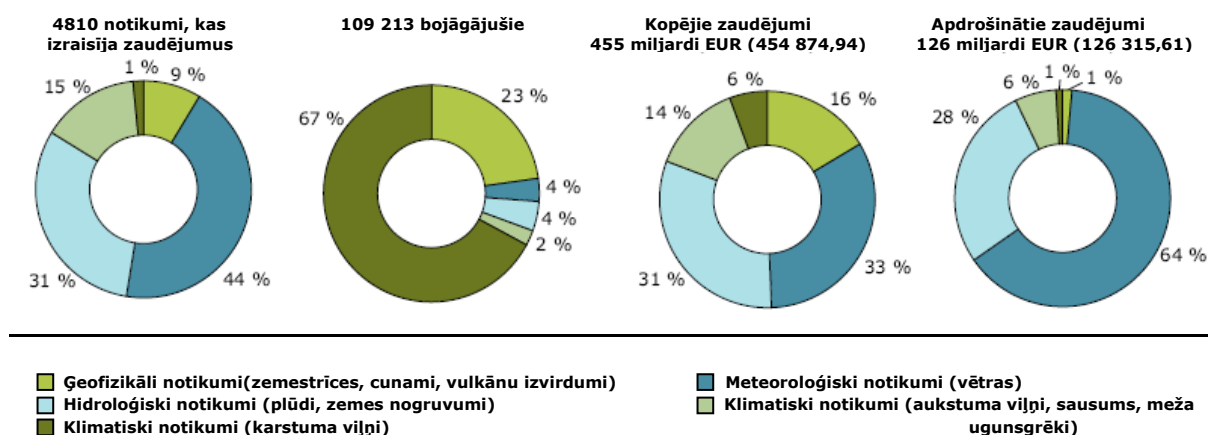

Avots: Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Komisija, 2012. gads, Dabas katastrofas – risku būtiskums un apdrošināšanas segums Eiropas Savienībā, pamatojoties uz pieejamajiem datiem.

Vulkāna *Eyjafjallajökull* izvirdums 2010. gada martā parādīja, cik tālejošas var būt dabas katastrofu sekas. Gūtā pieredze liecina, ka šāds maz ticams notikums var ilgstoši un nopietni ietekmēt citas Eiropas daļas un pasauli.

Laikposmā no 1980. gada līdz 2011. gadam dabas katastrofu radītais finansiālais slogs visā Eiropā sasniedza gandrīz 445 miljardus euro (2011. gada vērtībās). Aptuveni pusi no zaudējumiem radīja dažas lielas katastrofas, piemēram, vētras *Lothar* 1999. gadā, *Kyrill* 2007. gadā un *Xynthia* 2010. gadā, plūdi Centrāleiropā 2002. gadā un Apvienotajā Karalistē 2007. gadā. Izmaksas kaitējumu segšanai, ko nodarīja ārkārtēji laika apstākļi EEZ valstīs, no 9 miljardiem euro pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados pieauga līdz vairāk nekā 13 miljardiem euro 2000. gadu sākumā (vērtības koriģētas atbilstoši 2011. gada inflācijai)⁶.

5. diagramma. Dabas katastrofas EEZ valstīs – notikumi, kas izraisīja zaudējumus, bojāgājušo skaits un zaudējumi (1980. – 2011. gadā)

⁶ Eiropas Vides aģentūra: Klimata pārmaiņas, ietekme un neaizsargātība Eiropā 2012. gadā, uz rādītājiem balstīts ziņojums (*Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report*), EVA Ziņojums Nr. 12/2012.

Avots: Eiropas Vides aģentūra, Klimata pārmaiņas, ietekme un neaizsargātība Eiropā 2012. gadā, uz rādītājiem balstīts ziņojums (*Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report*), EVA Ziņojums Nr. 12/2012.

Klimata pārmaiņu rezultātā tiks pieprasītas apdrošināšanas pret dabas katastrofām, kas kļūst arvien biežākas un spēcīgākas. Klimata pārmaiņas, demogrāfiskā situācija un iedzīvotāju blīvums, izaugsme katastrofu apdraudētajās jomās un pieaugošā labklājība un īpašumu vērtība palielina iedarbību uz ekonomiskajiem aktīviem un to neaizsargātību, kā arī zaudējumu apmēru⁷. Īstermiņā klimata pārmaiņu ietekme uz apdrošināšanu varētu nebūt ļoti ievērojama. Tomēr ilgtermiņā, jo īpaši nozarēs vai jomās, kur apdrošināšana parasti nav izmantota, klimata pārmaiņas varētu ietekmēt apdrošināšanas pieejamību par pieņemamām cenām. Iespējamie zaudējumi ir ļoti atkarīgi no iedarbības un neaizsargātības līmeņa izmaiņām. Kopumā ir sagaidāms, ka būtiski pieaugs varbūtības līmenis attiecībā uz lielāko daļu ārkārtēju laika apstākļu⁸. Pieaugoša riska rezultātā apdrošināšana dažos reģionos varētu kļūt nepieejama vai pieejama par cenām, ko iedzīvotāji nevar atļauties. Nepieejama apdrošināšana, kas ir viens no neaizsargātību veicinošiem faktoriem, var saasināt sabiedrības apdraudējumu, un tas valdībām var radīt lielu finansiālu risku.

Cilvēka izraisītām katastrofām, piemēram, rūpnieciskām avārijām, kas saistītas ar bīstamām vielām, arī var būt plaša mēroga un pārrobežu ietekme (piemēram, 2010. gada katastrofa Meksikas līcī saistībā ar naftas ieguvu atklātā jūrā, alumīnija rūpnīcas dubļu noplūde 2011. gadā Ajkā, Ungārijā). Turklāt dabas apdraudējumi un katastrofas, piemēram, zibens, zema gaisa temperatūra vai zemestrīces, var sekmēt cilvēka izraisītas katastrofas – t. s. “*natech*” (*Natural Hazard Triggering Technological Disasters*) katastrofas –, piemēram, gaisa piesārņojumu, šķidrumu noplūdes vai ugunsgrēkus⁹ (piemēram, Fukušimas kodolkatastrofa 2011. gadā Japānā). Šādas “*natech*” katastrofas var rasties biežāk, jo arvien biežāk vērojami ārkārtēji laika apstākļi un pieaug rūpniecisko sistēmu sarežģītība un savstarpējā mijiedarbība.

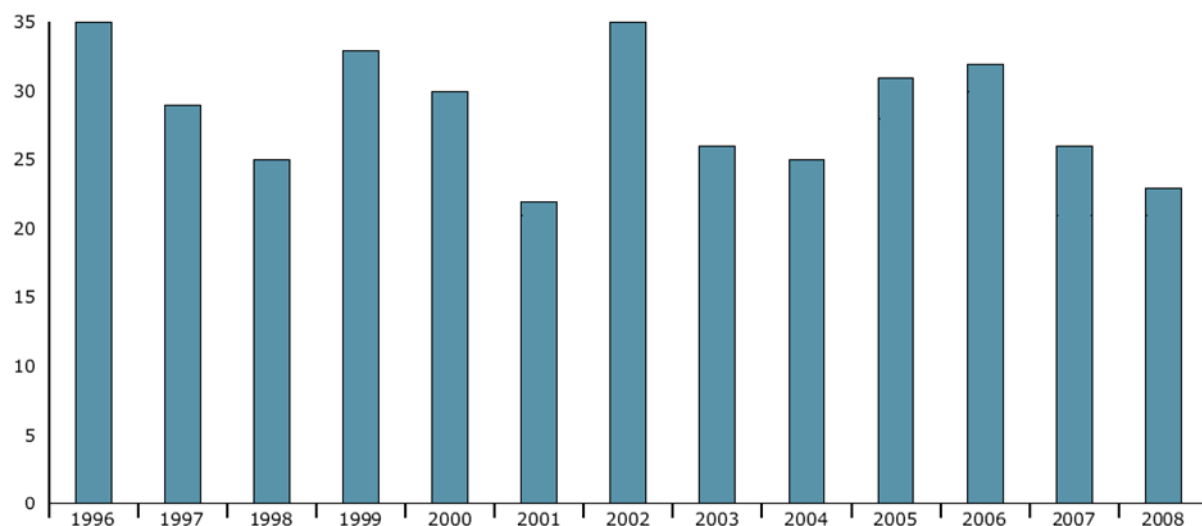
6. diagramma. Rūpnieciskas avārijas EEZ valstīs, kas reģistrētas Smagu nelaimes gadījumu ziņošanas sistēmā

⁷ Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (2012. gads), *Changes in Climate Extremes and their Impacts on the Natural Physical Environment in Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation* (Ārkārtēju laika apstākļu izmaiņas un to ietekme uz fizisko vidi ekstremālu parādību un katastrofu riska pārvaldībā — faktors, kas sekmē pielāgošanos klimata pārmaiņām); Eiropas Vides aģentūra (2010. gads), *Mapping the impacts of natural hazards and technological accidents in Europe, an overview of the last decade* (Dabas apdraudējumu un tehnoloģisku negadījumu ietekmes noteikšana Eiropā, pārskats par pēdējo desmitgadi).

⁸ Klimata pārmaiņu starpvaldību padome, 2012. gads, 3. sadaļa, *Changes in Climate Extremes and their Impacts on the Natural Physical Environment in Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation* (Ārkārtēju laika apstākļu izmaiņas un to ietekme uz fizisko vidi ekstremālu parādību un katastrofu riska pārvaldībā — faktors, kas sekmē pielāgošanos klimata pārmaiņām).

⁹ Kopīgais pētniecības centrs, Eiropas Komisija, 2010. gads, *Analysis of Natech risk reduction in EU Member States using a questionnaire survey* (*Natech* risku mazināšanas ES dalībvalstīs analīze, izmantojot aptauju).

Reģistrētās avārijas

Avots: Eiropas Vides aģentūra, *Mapping the impacts of natural hazards and technological accidents in Europe* (Dabas apdraudējumu un tehnoloģisku negadījumu ietekmes noteikšana Eiropā), EVA tehniskais ziņojums Nr. 13/2010.

Ar privāto apdrošināšanu var risināt daudzus attiecīgās politikas jautājumus, un tā var sniegt ieguldījumu publisko finanšu stabilitātē¹⁰. Apdrošināšana, līdz ar riska novēršanu, gatavību un reaģēšanas pasākumiem, ir viens no katastrofu riska pārvaldības instrumentiem: katastrofu riska apdrošināšanas sistēma papildus riska dalīšanas funkcijai var aptvert visus riska pārvaldības cikla līmeņus, sākot ar riska noteikšanu un riska modelēšanu līdz pat riska pārnesei un atvēršanai. Apdrošināšanai ir īpaša nozīme: tā nenovērš nāves gadījumus vai aktīvu zaudējumus, bet palīdz mazināt ekonomisko ietekmi un atvieglo atvēršanos pēc katastrofām. Labi izstrādātas apdrošināšanas polises var arī būt tirgus instrumenti, lai atturētu no riskantas rīcības, veicinātu risku apzināšanu un iekļautu ar aizsardzību pret katastrofām saistītos aspektus ekonomikas un finansiālajos lēmumos.

2. APDROŠINĀŠANAS PRET DABAS KATASTROFĀM IZPLATĪBA TIRGŪ

Lielas dabas katastrofas ievērojami un būtiski negatīvi ietekmē saimniecisko darbību, un tas attiecas gan uz vidēja termiņa, gan ilgtermiņa ietekmi. Ar to saistītās makroekonomiskās izmaksas galvenokārt rada neapdrošināti zaudējumi, turpretī pienācīgi apdrošināti gadījumi nesaņemto ieņēmumu ziņā ir nenozīmīgi¹¹.

Analītiskā izpēte, ko nesen veica Kopīgais pētniecības centrs, liecina, ka, pamatojoties uz pieejamajiem datiem, pašlaik apdrošināšanas pret katastrofām izplatība tirgū dažās dalībvalstīs ir maza¹². Analīzē uzsvērts, ka plūdu, vētras un zemestrīces riska līmenis dalībvalstīs ir dažāds, kā tas arī bija sagaidāms. Tomēr pieejamie dati liecina, ka ir gadījumi, kad apdrošināšanas pret katastrofām tirgus, šķiet, nesedz visus esošos riskus. Saskaņā ar pieejamajiem pētījumiem lielākajā daļā dalībvalstu ir augsts izplatības tirgū rādītājs attiecībā

¹⁰ Starptautiskais Valūtas fonds (2006. gads), *Insuring Public Finances Against Natural Disasters—A Survey of Options and Recent Initiatives* (Publisko finanšu apdrošināšana pret dabas katastrofām — pētījums par viedokļiem un jaunākās iniciatīvas), SVF darba dokuments WP/06/199.

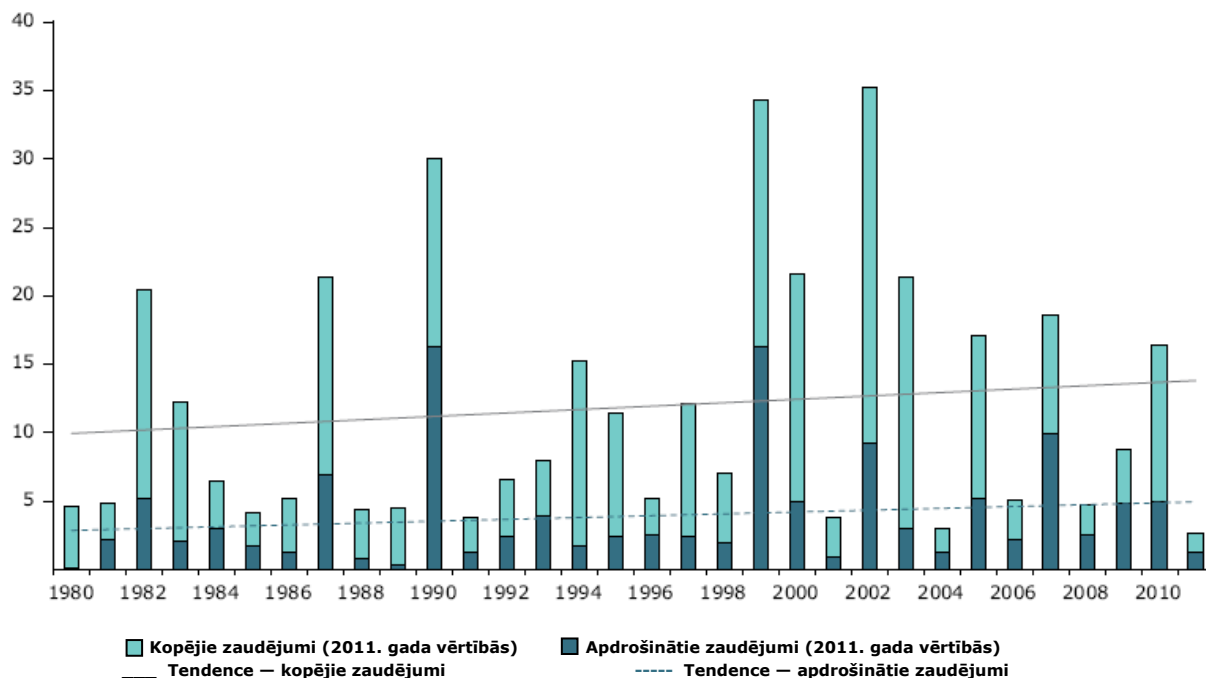
¹¹ Starptautisko norēķinu banka (2012. gads), *Unmitigated disasters? New evidence on the macroeconomic cost of natural catastrophes* (Smagas katastrofas? Jauni pierādījumi par dabas katastrofu makroekonomiskajām izmaksām), Starptautiskās norēķinu bankas darba dokumenti Nr. 394.

¹² Kopīgais pētniecības centrs, 2012. gads.

uz apdrošināšanu pret vētrām. Tomēr attiecībā uz plūdiem un zemestrīcēm apdrošināšanas izplatības tirgū rādītājs ir augsts tikai tajos gadījumos, ja minētie riski ir saistīti ar citiem riskiem.

7. diagramma. Dabas katastrofas EEZ valstīs (1980.–2011. gads) – kopējie un apdrošinātie zaudējumi

Miljardos EUR

Avots: Eiropas Vides aģentūra, Klimata pārmaiņas, ietekme un neaizsargātība Eiropā 2012. gadā, uz rādītājiem balstīts ziņojums (*Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report*), EVA Ziņojums Nr. 12/2012.

(1) Jautājumi

(1) Kāds ir Jūsu viedoklis par apdrošināšanas pret katastrofām izplatību tirgū Eiropas Savienībā? Lūdzu, sniedziet sīkāku informāciju, lai pamatotu savus argumentus! Vai ir nepieciešams veikt vairāk pētījumu, lai konstatētu iespējamus trūkumus apdrošināšanas piedāvājumā un pieprasījumā, apdrošināšanas pieejamībā un segumā?

2.1. Kompleksā apdrošināšana

Apdrošināšana pārdala un samazina finansiālo risku, kas saistīts ar nevēlamiem notikumiem, sadalot izmaksas starp atsevišķām personām vai dažādiem laikposmiem. Ar apdrošināšanu atsevišķs risks tiek pārnests uz risku apvienību, ko pārvalda apdrošinātājs. Apvienojot riskus, ir iespējams mazināt katastrofu radītās izmaksas konkrētā laikposmā.

Segumu, ko nodrošina privātās apdrošināšanas tirgus, finansē no prēmijām, ko papildina akcionāru kapitāls, lai segtu iespējamās novirzes no paredzamajiem zaudējumiem. Apdrošināšanas prēmijas aprēķina atbilstīgi apdrošinātās personas paredzamajiem zaudējumiem, drošības rezervei konkrētai apdrošināšanas nozarei, maksājumam par akcionāru kapitālu, daļai no papildu izmaksām, t. i., administratīvām un citām izmaksām, kas saistītas ar apdrošināšanas polišu parakstīšanu, un peļņai. Prēmijas investē finanšu tirgos, turklāt investīciju riski nedrīkst korelēt ar parakstīšanas risku, vai tie arī ir jāapdrošina, lai izņemtu

dažus riskus no risku apvienības. Tādējādi apdrošināšana sadala mantisko zaudējumu risku sabiedrībā un starp reģioniem.

Katastrofu īpaša iezīme ir tas, ka tās var vienlaicīgi nodarīt kaitējumus daudziem īpašumiem, kas koncentrēti vienā reģionā: zemestrīces notiek gar seismiskajām joslām, plūdi rodas apgabalos, kas ir zemū virs jūras līmeņa, un vētras bieži vien novērojamas piekrastes reģionos. Tas ļoti atšķiras no citiem risku veidiem, kurus sedz īpašuma apdrošināšana, piemēram, zādzība vai ugunsgrēks. Ir maz ticams, lai gan tas tomēr ir iespējams, ka tiktu aplaupītas visas kaimiņos esošās mājas vienlaikus.

Ir divas galvenās metodes, saskaņā ar kurām apdrošināšanas rīkojas ar saistītajiem riskiem. Pirmā metode ir apvienības paplašināšana, lai līdz minimumam samazinātu varbūtību, ka atsevišķi riski kādas iespējamās katastrofas gadījumā ir cieši saistīti. Otrā izplatītā metode ir atsevišķu savstarpēji nesaistītu risku veidu apvienošana vienā apdrošināšanas polisē, piemēram, apdrošināšana pret ugunsgrēku un plūdiem, vētru vai zemestrīci¹³. Tā kā visi riski vienā polisē ir neatkarīgi viens no otra, apvienošana samazina katra polisē iekļautā nelaimes gadījuma kumulatīvo risku.

Kompleksā apdrošināšana ir vispārējā solidaritāte starp apdrošinājuma ņēmējiem. Tādēļ komplekso apdrošināšanu dažkārt ievieš kā obligātu, pieprasot vienkāršus riskus, piemēram, apdrošināšanu pret ugunsgrēku vai transportlīdzekļa apdrošināšanu, apvienot ar apdrošināšanu pret dabas katastrofām. Ideālā gadījumā apdrošināšanas sistēmai vajadzētu atzīt, ka attiecībā uz dažām apdrošinātām personām nav riska vai tas ir ļoti mazs, salīdzinot ar apdrošinātām personām riskam pakļautos reģionos, piešķirot, piemēram, prēmiju atlaides.

Jautājumi

- (2) Kādus turpmākus pasākumus varētu paredzēt šajā jomā? Vai obligāta kompleksā apdrošināšana būtu piemērots veids apdrošināšanas pret katastrofām seguma paplašināšanai? Vai ir kādi mazāk ierobežojoši veidi, izņemot obligātu komplekso apdrošināšanu, kas varētu būt piemēroti apdrošināšanas pret katastrofām seguma paplašināšanai?

2.2. Obligāta apdrošināšana pret katastrofām

Apdrošinājuma ņēmēji var nevēlēties apdrošināties pret riskiem, kas, visdrīzāk, viņus neietekmē. Personas un uzņēmumi bieži vien pienācīgi nenovērtē patieso katastrofu risku, kas viņus apdraud, un nav gatavi rēķināties ar finansiālām sekām. Viņi paļaujas uz sociālajiem tīkliem vai valsts atbalstu.

Vēl viena problēma varētu būt apgrieztā izvēle (*adverse selection*). Tas attiecas uz fenomenu apdrošināšanā, kad to personu grupas, kas jūtas, ka ir vairāk apdraudētas, iegādāsies apdrošināšanu, taču to personu grupas, kas nejūtas apdraudētas tik augstā līmenī, neuzskatīs par nepieciešamu iegādāties apdrošināšanu. Apgrieztā izvēle ir īpaši problemātiska apdrošināšanā pret katastrofām. Ja apdrošināšanu iegādāsies tikai tie, kas ir ļoti apdraudēti, prēmijas būs pārmērīgi dārgas, un risku apvienība būs pārāk maza, lai segtu katastrofu radīto kaitējumu, jo nebūs rezervju no tiem apvienības dalībniekiem, kurus katastrofa nebūs skārusi.

¹³ Pirmās direktīvas par nedzīvības apdrošināšanu 73/239/EEK. A pielikumā ieviesta risku klasifikācija atbilstoši apdrošināšanas nozarēm, kurā jo īpaši noteikta apdrošinātāja licences darbības joma un produktu veidi. Apdrošināšanas kategorija Nr. 8, proti, "Ugunsgrēki un dabas parādības", attiecas uz īpašuma bojājumiem vai tā zaudējumu atsevišķu risku rezultātā, proti, sprādzieni, vētras, citas dabas parādības, kodolenerģija un zemes iegrimšana. Apdrošināšanas kategorija Nr. 9, proti, „Citi īpašuma bojājumi”, attiecas uz visiem īpašuma bojājumiem vai tā zaudējumu sakarā ar krusu vai salu.- {}-

Ar obligātu apdrošināšanu pret katastrofām minētās problēmas varētu atrisināt. Tā rezultātā izplatība tirgū un apdrošināto personu skaits arī būs lieli. Tas atvieglo riska sadali un samazina administratīvās izmaksas katrai apdrošināšanas polisei, vienlaikus ierobežojot *ex post* valsts atbalstu.

Jautājumi

- (3) Kādas obligātās apdrošināšanas pret katastrofām, ja tādas ir, pastāv dalībvalstīs? Vai šie apdrošināšanas produkti parasti ir apvienoti ar obligātu komplekso apdrošināšanu vai pienākumu apdrošinātājiem segt risku? Vai obligātā apdrošināšana pret katastrofām parasti ir saistīta ar apdrošinājuma ņēmēju tiesībām neizvēlēties kādu no dažādiem katastrofu riskiem? Kādas ir priekšrocības / iespējamie trūkumi? Vai rīcība ES līmenī šajā jomā būtu lietderīga?

2.3. Apdrošināšanas pret katastrofām risku apvienības

Apdrošināšanas pret katastrofām risku apvienības var palielināt apdrošināšanas tirgus spēju uzņemt risku. Tie var segt apkopotus risku darījumus un riskus, kas nav apdrošināmi bezrūpīgas rīcības riska, konkrētā tirgus nelielā apmēra vai pārmērīgu prasību dēļ. Risku apvienības var papildināt sistēmas ar obligātu komplekso apdrošināšanu vai obligātu apdrošināšanu.

Komisija ar grozījumiem atjaunoja atbrīvojumu attiecībā uz kōppārapdrošināšanas apvienībām Apdrošināšanas grupu atbrīvojuma regulā Nr. 267/2010¹⁴. Tā atzina, ka riska dalīšana attiecībā uz dažiem risku veidiem, kurus atsevišķi apdrošināšanas uzņēmumi apdrošina nelabprāt vai nevar apdrošināt, ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu, ka šādus riskus iespējams segt.

Ar minēto regulu atļauts sadarboties apvienību ietvaros, izpildot konkrētus nosacījumus. Tas attiecas tikai uz tādiem nolīgumiem, kas neļauj iesaistītajām sabiedrībām likvidēt konkurenci attiecībā uz būtisku konkrēto produktu daļu. Apvienības, uz ko regula neattiecas lielās tirgus daļas dēļ, nav aizliegtas, taču tām, lai pamatotu atbrīvojumu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punktu, ir jāveic pašnovērtējums, ņemot vērā noteikumus par kompetenci, jo tām var būt zināmas priekšrocības.

2.4. Valsts kā (pār)apdrošinātājs un pēdējās instances (pār)apdrošinātājs

Valsts iestādes var rīkoties kā apdrošinātāji vai sponsorēt valsts pieprasītās apdrošināšanas pret katastrofām riska apvienības. Šādas apdrošināšanas programmas var mazināt politisko spiedienu attiecībā uz ievērojamu valsts resursu piešķiršanu pēc dabas katastrofām. Taču šādam regulējumam ir jānovērš bezrūpīgas rīcības riska problēma, piemēram, polišu īpašnieki varētu rīkoties riskantākos veidos, ja viņi zinās, ka viņu zaudējumus segs no valsts līdzekļiem neatkarīgi no tā, vai viņi iepriekš būs sevi pasargājuši vai nē.

Publiskā un privātā sektora partnerībās apdrošinātāji var piedāvāt savas zināšanas un instrumentus (piemēram, riska informācijas platformas), lai novērtētu riskus, pārdotu polises un dažos gadījumos konsultētu valdības par investīciju lēmumu pieņemšanu. Apdrošinātājiem varētu būt pienākums segt zaudējumus apdrošināšanas gadījumos, kad zaudējumi ir vidēji; tādējādi tiks samazināta valsts segto zaudējumu summa un apdrošinātāji uzņemsies risku tādā līmenī, kas atbilst viņu kapacitātei.

¹⁴ Komisijas Regula (ES) Nr. 267/2010 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punkta piemērošanu dažām nolīgumu, lēmumu un saskaņotu darbību kategorijām apdrošināšanas nozarē (OV L 83, 30.3.2010., 1. lpp.).

Valsts var arī pārvaldīt pārapirošināšanas programmas. Tā var pieprasīt privātā sektora tirgum uzņemties un segt kādu daļu no riska, t. i., slēgt kvotu daļas nolīgumus.

Valsts var uzņemties pēdējās instances pārapirošinātāja lomu, uzņemoties riskus, kas pārsniedz noteiktu katastrofu radītā kaitējuma līmeni, t. i., tā sauktā „zaudējumu fiksēšanas” (*stop-loss*) pārapirošināšana. Šāda pieeja sasaista potenciālo valsts riska sadales kapacitāti ar tirgus spēju piemērot apdrošināšanas principus un arī izmantot tā administratīvo kapacitāti, t. i., prēmiju iekasēšanu, tirdzniecību un prasību izskatīšanu. Tādējādi valsts programmas var segt augstāka līmeņa riskus, turpretī privātā sektora tirgus uzņemas dažus vai visus zemākā līmeņa riskus.

Jautājumi

- (4) Kā var izstrādāt un finansēt valsts vai valsts pieprasītās katastrofu apdrošināšanas vai pārapirošināšanas programmas, lai novērstu bezrūpīgas rīcības riska problēmu?

2.5. Parametriska indeksēta apdrošināšana pret laika apstākļiem un citi inovatīvi risinājumi

2.5.1. Parametriska indeksēta apdrošināšana pret laika apstākļiem

Saskaņā ar tradicionālajām ar laika apstākļiem saistītas apdrošināšanas shēmām, piemēram, īpašuma vai atbildības apdrošināšanu, apdrošināšanas garantiju sedz pēc apdrošinātajai pusei radušos zaudējumu novērtēšanas. Pēc tam, kad novērtējums ir pabeigts un saskaņots, apdrošinātajai pusei tiek izmaksāta atlīdzība.

Saskaņā ar parametrisko indeksēto apdrošināšanas shēmu zaudējumus, kas rodas ārkārtēju notikumu rezultātā, kuri saistīti ar laika apstākļiem, sedz neatkarīgi no faktiskajiem zaudējumiem gadījumā, ja iepriekš noteikts laika apstākļu indekss atšķiras no vēsturiski vidējā rādītāja. Šāda veida apdrošināšana balstās uz objektīva un neatkarīga indeksa mērījumiem, kas ir cieši saistīts ar faktiskajiem zaudējumiem. Tradicionālo uz atlīdzību balstīto un parametrisko apdrošināšanu var kombinēt.

Balstoties uz pieredzi un atziņām, kas gūtas dažādās reģionālajās iniciatīvās¹⁵, parametrisko apdrošināšanu var uzskatīt par risinājumu gan privātajā, gan publiskajā sektorā, piemēram, attiecībā uz kritisko sabiedrisko infrastruktūru. Tā var uzlabot apdrošināšanas pieejamību par pieņemamām cenām, samazinot administratīvās izmaksas, jo nav jāveic prasību pielāgošanas procedūra. Tādējādi arī izmaksa notiek ātrāk un apdrošināšanas līgumus var vienkāršot. Parametriskā apdrošināšanas shēma palīdz samazināt informācijas nelīdzsvarotību starp apdrošinātājiem un apdrošinājuma ņēmējiem. Turpretī šādi līgumi ir saistīti ar ievērojamu bāzes risku, t. i., prasības izmaksas neatbilst faktiskajiem zaudējumiem, kas radušies, un polišu īpašnieki ne vienmēr spēj tos novērtēt.

Apdrošināšana ir ļoti svarīgs attīstības priekšnosacījums, jo neapdrošināti zaudējumi var paplašināt nabadzības apburto loku un kavēt ekonomikas izaugsmi. Jaunattīstības valstīs ir izstrādāti alternatīvi, vienkāršoti risku pārneses instrumenti, piemēram, mikroapdrošināšanas produkti. Komisijas atbalstītās parametriskās apdrošināšanas shēmas ir īstenotas arī trešajās valstīs, jo īpaši attiecībā uz laika apstākļu un katastrofu risku, piemēram, sausumu, zemestrīcēm un vētrām¹⁶.

¹⁵ Piemēram, Karību jūras valstu Mehānisms apdrošināšanai pret katastrofām (*CCRIF*), Klusā okeāna valstu Katastrofu riska novērtēšanas un finansēšanas iniciatīva (*PCRAFI*).

¹⁶ Piemēram, Globālā indeksa apdrošināšanas mehānisms, ko dibinājusi Pasaules Banka.

2.5.2. Meteoroloģiskā izpēte

Parametrisko sistēmu izstrādes sarežģītība un bāzes risks var būt ievērojami šo shēmu paplašināšanas šķēršļi. Meteoroloģiskajā izpētē ir jānosaka dzīvotspējīgi indeksi. Šādas shēmas var paplašināt vienīgi tad, ja meteoroloģiskās stacijas, kas atrodas pietiekami tuvu apdrošinājuma ņēmējiem, sistemātiski sniedz datus par attiecīgo teritoriju un ja ir kartētas riska zonas. Turklāt papildus meteoroloģisko staciju fiziskai esamībai ir nepieciešams vākt, atjaunināt, nodot tālāk un arhivēt datus par apdrošinātajiem notikumiem un padarīt tos viegli pieejamus. Satelītnovērošanas datu izmantošanas rezultātā, ko papildina skaitliskās analīzes un prognozes, arvien uzlabojas prasmes, kuras nepieciešamas meteoroloģisko prognožu sastādīšanai.

Tāpat var arī izpētīt iespējas, kuras saistītas ar indeksiem, kas balstās uz satelītnovērošanu un kam izmanto attālinātos nolasīšanas rīkus. Daudzas ekonomikas nozares ir jutīgas pret klimata apstākļiem, tādējādi arī pret klimata pārmaiņām. Tādēļ ne tikai indeksētu apdrošināšanas produktu attīstība gūs labumu no investīcijām laika apstākļu infrastruktūrā, bet jo īpaši mežsaimniecības un lauksaimniecības nozare. Pašlaik Komisija rīko konsultācijas par plānoto Klimata pārmaiņu novērošanas dienestu, kas ir daļa no Eiropas Zemes novērošanas programmas (GMES)¹⁷.

2.5.3. Ar apdrošināšanu saistīti vērtspapīri

Ar apdrošināšanu saistītus vērtspapīrus, piemēram, katastrofu obligācijas vai citus alternatīvus risku pārneses instrumentus, var uzskatīt par efektīvu apdrošināšanas kapacitātes palielināšanas veidu attiecībā uz tikpat kā neiespējamām, retām dabas katastrofām ar spēcīgu iedarbību.

Apdrošinātājiem, pārāpdrošinātājiem un uzņēmumiem obligācijas sniedz aizsardzību pret dabas katastrofām daudzu gadu garumā ar minimālu darījuma partneru kredītrisku. Investoriem tās piedāvā iespēju diversificēt un samazināt savu portfeļa risku, jo obligāciju saistību nepildīšana nav saistīta ar vairākumu cita veida vērtspapīru saistību nepildīšanu.

Jautājumi

- (5) Vai saskatāt kādas grūtības, šķēršļus vai ierobežojumus informācijas lietošanā, lai radītu parametrisku apdrošināšanu? Kādi faktori varētu veicināt šādu inovatīvu apdrošināšanas risinājumu atpazīstamību un izplatību?

3. KATASTROFU RISKĀ APZINĀŠANA, NOVĒRŠANA UN MAZINĀŠANA

Eiropas Savienībā ir spēcīga politiskā apziņa attiecībā uz nepieciešamību izstrādāt un īstenot katastrofu riska pārvaldības (DRM) politiku, kuras mērķis ir palielināt izturētspēju pret katastrofām un mazināt to vissmagākās sekas¹⁸ gan Savienībā, gan tās ārējā darbībā.

Starptautiskā līmenī izturētspēja un katastrofu riska mazināšana ir galvenā tēma starptautiskajos samitos, piemēram, Riodežaneiro samitā par ilgtspējīgu attīstību 2012. gadā

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 911/2010 (2010. gada 22. septembris) par Eiropas Zemes novērošanas programmu (GMES) un tās sākotnējām darbībām (2011.–2013.) (OV L 276, 20.10.2010., 1. lpp.).

¹⁸ Komisijas paziņojums „Kopienas pieeja dabas un cilvēka izraisīto katastrofu novēršanai”, COM(2009) 82 galīgā redakcija; Padomes secinājumi par Kopienas sistēmu, lai Eiropas Savienībā novērstu katastrofas (2979. Padomes sanāksme, Briselē, 2009. gada 30. novembrī) un Komisijas paziņojums „ES stratēģija katastrofu draudu samazināšanas atbalstam jaunattīstības valstīs” (COM(2009) 84 galīgā redakcija).

vai G20 iniciatīvās par katastrofu riska pārvaldību un metodoloģiju sistēmas izstrādi, lai palīdzētu valdībām izstrādāt efektīvākas *DRM* stratēģijas un, jo īpaši, finanšu stratēģijas, pamatojoties uz pastiprinātu risku novērtējumu un risku finansēšanu¹⁹. Turklāt virzībā uz starptautisku katastrofu draudu mazināšanas sistēmu (Hjogo rīcības pamatplāns pēc 2005. gada) pastiprināta uzmanība tiek pievērsta katastrofu riska pārvaldības finansiālajiem jautājumiem un katastrofu ekonomiskajām izmaksām.

Dabas katastrofu radīto risku pārvaldībā nepieciešama labāka dabas katastrofu iedarbības pārvaldība, labāk plānojot pilsētvidi un zemes izmantojumu. Katastrofu pārvaldības politikai ir jāaptver novēršana, izturētspēja, indivīdu neaizsargātības mazināšana un ekosistēmu stiprināšana. Katastrofām pakļautajos reģionos īpašniekiem būs arvien vairāk jāinvestē ar īpašumu saistītu risku mazināšanas pasākumos.

Katastrofu riska pārvaldība var palīdzēt veicināt netraucētu ekonomikas izaugsmi un labklājību.

- Īstermiņā investīcijas riska pārvaldībā var būt instruments, lai atbalstītu pasākumus izaugsmei un darba vietām (jaunas tehnoloģijas, pētniecība un attīstība, izturīgas ēkas un infrastruktūra, inovatīvi finanšu instrumenti).
- Vidējā termiņā uzlabota katastrofu novērtēšana un izturētspēja palīdz koncentrēties uz valsts un privāto finanšu strukturālu ilgtspējību un uzlabot makroekonomisko stabilitāti, samazinot dabas un cilvēka izraisītu katastrofu kaitīgo ietekmi uz izaugsmi un valsts un privātā sektora budžetu.
- Ilgtermiņā investīcijām riska pārvaldībā ir augsts peļņas koeficients, un tās veicina ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

Riska novērtēšana (tostarp iedarbības un neaizsargātības analīze) ir svarīgs un būtisks solis, lai sniegtu informāciju katastrofu riska pārvaldībā un plānošanas procesā, kā arī attiecībā uz finanšu resursu piešķiršanu. Daudzrisku novērtēšana, ņemot vērā iespējamo apdraudējumu un neaizsargātības mijiedarbību, arī var palīdzēt pārvaldīt saistītos riskus un ķēdes reakciju.

Izturētspējas veidošana ir ilgtermiņa process, kas ir jāintegrē valstu politikā un plānošanā: izturētspējas stratēģijas ir arī daļa no attīstības procesa, un tās sniedz ieguldījumu dažādās ilgtermiņa politikās, jo īpaši pielāgošanās klimata pārmaiņām un pārtikas nodrošinājumā.

3.1. Apdrošināšanas produktu cenas kā apdrošināšanas tirgus stimuls riska apzināšanas, novēršanas un mazināšanas veicināšanai

Valstis varētu turpināt segt lielu daļu no izmaksām risku mazināšanai un atbalsta sniegšanai sabiedrībai, turpinot devīgi dalīt kompensācijas cietušajiem. Taču tas, visticamāk, saasinās valstu budžetu grūtības un veicinās nevēlamu attīstību riskam pakļautos reģionos. Tā vietā valsts iestādes varētu atsaukt resursus no šādiem reģioniem, kontrolēt attīstību riskam pakļautos reģionos un vairāk paļauties uz tirgus faktoriem, lai sekmētu individuālu atbildību par zaudējumu samazināšanu un apdrošināšanu pret tiem.

Apdrošinātāji var sniegt tirgus stimulus riska novēršanai. Cenas, kas balstītas uz risku, var motivēt apdrošinātās personas veikt individuālus pasākumus viņu īpašuma neaizsargātības mazināšanai. Ja apdrošināšanas prēmijas atspoguļo riska līmeni, piemērojot riskam atbilstošas atlaides tiem apdrošinājuma ņēmējiem, kas veic investīcijas, lai samazinātu zaudējumus, tas motivē personas veikt riska samazināšanas pasākumus. Tomēr bieži vien *ex ante* riska samazināšanas izmaksas personām nav ekonomiskas, salīdzinot ar vienkāršu apdrošināšanu

¹⁹ G20/ESAO metodoloģiju sistēma katastrofu risku novērtēšanai un risku finansēšanai.

pret risku vai riska novēršanas pasākumu veikšanu kopienas līmenī. Ja apdrošināšanas prēmijas atspoguļotu reālos riskus, riskanta rīcība būtu pārmērīgi dārga. Tādēļ vienmēr būtu jāņem vērā publiskā un privātā sektora attiecīgā loma riska novēršanas pasākumos.

Saskaņā ar iedibināto judikatūru, apdrošinātāji var brīvi noteikt apdrošināšanas prēmijas²⁰.

Cenu, kas balstītas uz risku²¹, izmantošana ir saistīta ar sarežģītu līgumu slēgšanas procesu. Tādā gadījumā ir nepieciešama detalizēta informācija, un tas apdrošinātājiem rada administratīvās izmaksas. Uz risku balstītu cenu izmantošana var atturēt cilvēkus no dzīvošanas riskam pakļautos reģionos vai radīt nepieciešamību pēc valsts intervences. Prēmiju diferenciacija atbilstoši riskam arī ir saistīta ar administratīvajām izmaksām, bet tā varētu samazināt prasību skaitu nākotnē, jo prēmijas veicinātu katastrofu riska mazināšanu.

Tomēr uz risku balstītu cenu izmantošana var nostādīt nelabvēlīgākā situācijā noteiktas augsta riska grupas. Var būt riski, kas nav apdrošināmi, vai riski, kas radītu nepieciešamību paaugstināt prēmijas vai noteikt prēmijas, kas cenas ziņā nav pieejamas.

Privātai atbildībai par katastrofu risku var būt nozīme arī tirgus stimulu sniegšanā attiecībā uz individuāliem zaudējumu novēršanas pasākumiem un uz atturēšanu no attīstības paaugstināta riska reģionos. Paredzot privāto atbildību, rodas būtiski jautājumi saistībā ar vienlīdzību un sociālo solidaritāti, jo īpaši nabadzīgos un neaizsargātos reģionos.

Valsts iestādes var nolemt ieviest kopējas vai vienotas apdrošināšanas prēmiju likmes, kā rezultāts būtu savstarpēja subsidēšana no cilvēkiem, kas dzīvo zema riska reģionos. Šādas likmes var palielināt apdrošinājumaņēmēju skaitu riskam pakļautajos reģionos. Tomēr šādas likmes saasina zemes izmantošanas problēmu: izmantojot vienotas likmes prēmijas, apdrošinājumaņēmēji nemaksā par risku, ko tie rada, dzīvojot apdraudētajos reģionos. Mājsaimniecībām visās vietās, kurās var noslēgt šādu apdrošināšanu, ir vienādas apdrošināšanas izmaksas. Solidaritātes apvienošana ar stingriem būvniecības ierobežojumiem un standartiem daļēji ievieš korekcijas nepietiekamajā riska internalizācijā un palielina efektivitāti. Ar apdrošināšanas likmju noteikšanu var arī diferencēt riska zonas, daļēji atzīstot dažādus riska līmeņus.

Jautājumi

- (6) Vai uz risku balstītas cenas var motivēt apdrošinājumaņēmējus un apdrošinātājus veikt riska samazināšanas un pārvaldības pasākumus? Vai uz risku balstītu cenu ietekme būtu citāda, ja apdrošināšana pret katastrofām būtu obligāta? Vai apdrošinātāji kopumā atbilstoši pielāgo prēmijas pēc riska novēršanas pasākumu veikšanas?
- (7) Vai ir kādas konkrētas katastrofas, attiecībā uz kurām būtu ieteicamas vienotas likmes prēmijas? Vai papildus vienotas likmes prēmijām būtu jānosaka maksimālais izmaksas apmērs?

²⁰ Lieta C-59/01 Komisija pret Itāliju, 2003. g., (*Recueil*, I-1759. lpp.). Lietā C-347/02, Komisija pret Franciju, 2004. g., (Krājums, I-7557. lpp.) Tiesa precizē, ka sistēma, saskaņā ar kuru apdrošinātāji var brīvi noteikt pamatprēmiju apjomu, ir saderīga ar apdrošināšanas prēmiju noteikšanas principu. Lietā C-518/06, Komisija pret Itāliju, 2009. g., (Krājums, I-3491. lpp.) Tiesa paskaidro, ka gadījumā, ja valsts tiesību akts ir paredzēts tehniskais regulējums, saskaņā ar kuru apdrošinātājiem ir jāaprēķina prēmijas, šāds ierobežojums attiecībā uz brīvību noteikt likmes nav aizliegts saskaņā ar Direktīvu 92/49/EEK (Trešā nedzīvības apdrošināšanas direktīva).

²¹ Saskaņā ar Kopīgā pētniecības centra sniegto informāciju (2012. g.) prēmijas, kas balstītas uz risku, nav plaši izplatītas, jo tās sistemātiski izmanto tikai sešās dalībvalstīs apdrošināšanai pret plūdiem, piecās dalībvalstīs apdrošināšanai pret vētrām un četras dalībvalstīs apdrošināšanai pret zemestrīcēm.

(8) Kādus citus risinājums var piedāvāt apdrošinājumaņēmējiem ar maziem ienākumiem, lai tiem būtu pieejama apdrošināšana pret katastrofām?

3.2. Ilgtermiņa apdrošināšanas pret katastrofām līgumi

Parasti dabas katastrofu risku apdrošināšanas līgumus noslēdz uz gadu. Līgumi uz gadu nodrošina elastību un izvēles brīvību; apdrošinājumaņēmēji regulāri var mainīt apdrošinātāju un produktu.

Ilgtermiņa apdrošināšanas līgumi ar pārredzamu uz risku balstītu cenu un prēmijas atlaidēm par riska samazināšanu varētu stiprināt ekonomiskos stimulus, padarot investīcijas riska samazināšanā izdevīgas abām līgumslēdzējām pusēm (apdrošinātājam un apdrošinājumaņēmējam). Ilgtermiņa līgumi par garantētu cenu vai par cenu ar iepriekš paredzētiem nosacījumiem par maksimālo cenu, vai ar regulārām korekcijām atbilstoši inflācijai varētu nodrošināt finansiālu un līgumisku noteiktību apdrošinājumaņēmējiem. Tas varētu arī samazināt administratīvās un darījuma izmaksas abām pusēm, jo līgumi nebūtu katru gadu jāslēdz no jauna.

Tomēr varētu būt lielāka nenoteiktība un neskaidrība attiecībā uz pakārtotajiem riskiem. Šķiet, ka ilgtermiņa līguma ikgadējā apdrošināšanas prēmija varētu būt augstāka nekā attiecīgā prēmija gadījumā, ja līgums noslēgts uz gadu. Tādējādi kapitāla prasības un peļņa no kapitāla, ko pieprasītu investori, arī būtu augstākas. Taču saskaņā ar Maksājspēju II ilgtermiņa apdrošināšanas līgumi palielina apdrošinātāja kapitālu, jo jau pašā sākumā tiek ņemta vērā sagaidāmā peļņa visa līguma laikā.

Pašlaik apdrošinātāji piedāvā ilgtermiņa dzīvības vai veselības apdrošināšanas līgumus. Tomēr vēl nav skaidrs, vai īpašuma apdrošināšanas līgumi varētu būt ilgtermiņa līgumi, nodrošinot segumu par pieņemamu cenu.

Jautājumi

(9) Vai ir pamats veicināt ilgtermiņa līgumus apdrošināšanai pret katastrofām? Kādas būtu priekšrocības/trūkumi apdrošinātājiem un apdrošinājumaņēmējiem?

3.3. Prasības par informāciju pirms līguma noslēgšanas un līguma noslēgšanai

Apdrošinājumaņēmējiem ir skaidri jāsaprot, kāds segums uz viņiem attiecas, kā tas darbosies katastrofas gadījumā un tas, ka viņu polises attiecas uz ārkārtējiem gadījumiem, nevis ikdienas zaudējumiem. Kopīgā pētniecības centra neseno veiktajā pētījumā secināts, ka apdrošinājumaņēmēji parasti neiegādājas apdrošināšanu pret katastrofām, kuru varbūtība ir maza, bet sekas – smagas²². Pašreizējās finansiālās grūtības, ar ko mājāsaimniecības saskaras vairākās dalībvalstīs, visdrīzāk, arī ir šķērslis apdrošināšanas pret katastrofām iegādei.

Pretēji Direktīvai 2002/83/EK²³ par dzīvības apdrošināšanu Pirmajā, Otrajā un Trešajā nedzīvības apdrošināšanas direktīvās 73/239/EEK²⁴, 88/357/EEK²⁵ un 92/49/EEK²⁶ nav

²² Kopīgais pētniecības centrs, 2012. gads.

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 5. novembra Direktīva 2002/83/EK par dzīvības apdrošināšanu (OV L 345, 19.12.2002., 1. lpp.).

²⁴ Padomes 1973. gada 24. jūlija Pirmā direktīva 73/239/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu tiešās apdrošināšanas nozarē, kas nav dzīvības apdrošināšana (OV L 228, 16.8.1973., 3. lpp.).

²⁵ Padomes 1988. gada 22. jūnija Otrā direktīva 88/357/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz tiešo apdrošināšanu, kas nav dzīvības apdrošināšana, un par noteikumiem

paredzēti noteikumi polišu īpašniekiem par informāciju pirms līguma noslēgšanas un līguma noslēgšanai. Arī Maksābspējas II Direktīvā 2009/138/EK²⁷ nav paredzēti šādi noteikumi par nedzīvības apdrošināšanas riskiem.

Tādēļ nedzīvības apdrošināšanas jomā prasības apdrošinātājiem par informāciju, lai aizsargātu apdrošinājuma ņēmējus, ir ļoti atšķirīgas. Ir ļoti svarīgi palielināt apdrošinājuma ņēmēju uzticību, paredzot skaidrus noteikumus un novēršot juridisko neskaidrību. Apdrošināšanas tirgus, kurā apdrošinājuma ņēmēji ir labi informēti, rada konkurenci starp apdrošinātājiem attiecībā uz klientu piesaistīšanu un saglabāšanu. Saskaņotas prasības par informāciju pirms līguma noslēgšanas un līguma noslēgšanai arī veicinās apdrošinājuma ņēmēju uzticību un mudinās viņus droši iegādāties apdrošināšanu visā Eiropas Savienībā.

Jautājumi

(10) Vai uzskatāt, ka ir nepieciešams ES līmenī saskaņot prasības par informāciju pirms līguma noslēgšanas un līguma noslēgšanai? Ja atbilde ir apstiprinoša, vai būtu jāizvēlas pilnīgas vai minimālas saskaņošanas pieeja? Kādas prasības būtu jāiekļauj? Piemēram:

- apdrošinātā riska veids,
- pielāgošanas un novēršanas pasākumi, lai pēc iespējas mazinātu apdrošinātos riskus,
- iezīmes un priekšrocības (piemēram, visu aizstāšanas izmaksu kompensācija vai amortizācija, aktīvu vērtība laikā),
- izņēmumi vai ierobežojumi,
- detaļas par prasības iesniegšanu, piemēram, vai zaudējumam un prasības iesniegšanai jānotiek līguma darbības laikā,
- kurš un kādā mērā sedz izmaksas par izmeklēšanu un zaudējumu konstatēšanu,
- līgumiskas sekas gadījumā, ja apdrošinātājs nesniedz attiecīgo informāciju,
- tiesiskās aizsardzības līdzekļi, izmaksas un procedūras atteikuma tiesību īstenošanā,
- līguma atjaunošana,
- sūdzību izskatīšana.

3.4. Apdrošināšanas noteikumi

Bezrūpīgas rīcības risks ir personas uzvedības maiņa, ja pēc apdrošināšanas tā ir mazāk stimulēta novērst zaudējumu rašanos, tādēļ apdrošinātā gadījuma negatīvās iedarbības

pakalpojumu sniegšanas brīvības efektīvākai izmantošanai un par grozījumiem Direktīvā 73/239/EEK (OV L 172, 4.7.1988., 1. lpp.).

²⁶ Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīva 92/49/EEK par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo apdrošināšanu, kas nav dzīvības apdrošināšana, ar kuru groza Direktīvu 73/239/EEK un Direktīvu 88/357/EEK (Trešā nedzīvības apdrošināšanas direktīva) (OV L 228, 11.8.1992., 1. lpp.).

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīva 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapirošināšanas jomā (Maksāspēja II) (OV L 335, 17.12.2009., 1. lpp.).

varbūtība var pieaugt. Tas varētu saasināties, ja nebūtu mehānisma, saskaņā ar kuru zaudējumi tiktu atspoguļoti turpmākajās prēmijās.

Lai mazinātu bezrūpīgas rīcības risku, apdrošināšanas līgumos ir iekļauti dažādi apdrošināšanas noteikumi un izņēmuma gadījumi, kuru mērķis ir veicināt rīcību, kas mazinātu risku.

Atskaitījumi vai pašrisks uzliek par pienākumu apdrošinājuma ņēmējam pašam segt daļu no zaudējumiem, jo no prasības kopējās summas tiek atskaitīta noteikta summa. To mērķis ir novērst prasības par mazām summām. Kopapdrošināšana ir vienošanās, saskaņā ar kuru noteiktu procentuālu daļu no zaudējumiem sedz gan apdrošinājuma ņēmējs, gan apdrošinātājs. Līgumos var iekļaut arī kompensācijas ierobežojumus (vai nu nosakot maksimālo summu, vai apdrošināšanu neattiecinot uz noteiktiem neaizsargātiem priekšmetiem, piemēram, nedrošām konstrukcijām).

Iepriekš minētie līgumu noteikumi var pārsniegt apdrošinājuma ņēmēja spējas, kontroles iespējas vai atbildību un var nebūt piemēroti vai efektīvi attiecībā uz riska mazināšanas pasākumu veikšanu. Ja atskaitījumu palielināšanu, pašrisku un kopapdrošināšanu izmanto, lai risinātu katastrofu papildu riskus, tas var negatīvi ietekmēt apdrošinājuma ņēmējus, kuru ienākumi ir mazi un kuri prasa atlīdzību par „nebūtisku” kaitējumu.

Jautājumi

- (11) Vai atskaitījumi, pašrisks, kopapdrošināšana un citi izņēmumi efektīvi novērš bezrūpīgas rīcības risku? Kādi alternatīvi noteikumi varētu būt piemēroti apdrošināšanai pret katastrofām, ņemot vērā, ka apdrošinājuma ņēmējs varētu nespēt veikt efektīvus pasākumus, lai mazinātu katastrofu risku?

3.5. Dati, izpēte un informācija

Pirms apdrošinātāji piedāvā apdrošināšanu pret kādu nezināmu gadījumu, ir jānoskaidro un jānovērtē tā varbūtība un sekas. Ja būtu droši vai gandrīz droši zināms, ka tiks nodarīti konkrēti zaudējumi konkrētā laikposmā un reģionā, nebūtu riska elementa, un līdz ar to konkrētais gadījums arī nebūtu apdrošināms. Arī gadījumus, kuru varbūtība ir ārkārtīgi maza, var uzskatīt par gandrīz neapdrošināmiem vai neapdrošināmiem kopumā, jo apdrošinātājiem var trūkt datu, lai pareizi novērtētu riskus.

Informācijas nelīdzsvarotība starp apdrošinājuma ņēmējiem un apdrošinātājiem ietekmē līguma noslēgšanas procesu. Apdrošinātājiem ir jāiegūst atbilstoša informācija, lai pareizi definētu riska grupas un izvairītos no apgriezās izvēles. Ja trūkst atbilstošas informācijas par risku, ir grūti aprēķināt uz risku balstītas prēmijas. Vispārējais datu trūkums un to neviennozīmīgums ir šķērslis turpmākai apdrošināšanas pret katastrofām attīstībai.

Labāka informācija palīdzētu mazināt nenoteiktību. Publiskā sektora aģentūras varētu sniegt ieinteresētajām personām, tostarp apdrošinātājiem, viegli pieejamus, uzticamus un precīzus datus par dabas katastrofām pagātnē un nākotnē, piemēram, sabiedriskā labuma veidā no valsts meteoroloģijas dienestiem, plūdu pārvaldības aģentūrām vai katastrofu novērošanas centriem.

Pētniekiem un valsts sektora aģentūrām, piemēram, plūdu pārvaldības aģentūrām, ir svarīgi, lai būtu uzlabota pieeja svarīgākajām tehnoloģijām un tīkliem, būtu pieejams kvalificēts personāls, piekļuve datiem par apdrošinātiem (un neapdrošinātiem) zaudējumiem, kas radušies katastrofās pagātnē, kā arī šo datu salīdzināmība. Tas palīdzēs uzlabot izpēti par dabas katastrofu ietekmi pagātnē un nākotnē un var palīdzēt uzlabot valsts sektora aģentūru izstrādātās un īstenotās katastrofu riska pārvaldības stratēģijas un pasākumus. Lai uzlabotu

riska novērtēšanu, salīdzināmus datus par kopējiem zaudējumiem, kas iegūti no apdrošināšanas nozares (tostarp, vizualizācijas rīkus un riska informācijas platformas), arī var darīt pieejamus valsts sektora aģentūrām un privātajam sektoram.

Arī apdrošinājuma ņēmēji saskaras ar šķēršļiem. Viens no tiem ir nepietiekama informācija vai tas, ka informācijas nav vispār, – reālo risku neapzināšana varētu nozīmēt, ka cilvēku priekšstats par risku atšķiras no patiesā riska. Daudzi uzskata, ka tādas katastrofas varbūtība, kas radītu kaitējumu viņu īpašumam, ir tik neliela, ka viņi neuzskata par pamatotu investēt riska mazināšanā. Pieņemot lēmumus, kas saistīti ar izdevumiem, apdrošinājuma ņēmējiem jāņem vērā iespējamie ieguvumi no investīciju veikšanas garākā laikposmā. Informācija par katastrofām un risku viegli lasāmā formātā, piemēram, konkrēta reģiona kartē attēlota informācija par katastrofām vai riskiem, riska matricas vai riska līknes, kas attēlo iespējamus notikumus un to varbūtību, gaidāmo ietekmi un apdraudējuma līmeni, var izglītēt apdrošinājuma ņēmējus un veicināt izpratni. Tādēļ ir nepieciešams publiskot riskus, kas saistīti ar klimatu un laika apstākļiem, jo, pieņemot lēmumu par investīcijām vai pirkumiem, investori un patērētāji var ņemt vērā papildu informāciju. Papildus labākai informācijai un piekļuvei datiem stingrāka datu standartizācija (piemēram, vienotas definīcijas) uzlabotu analīžu kvalitāti.

Lai ievāktu un publiskotu informāciju par apdrošināšanas, kas saistīta ar laika apstākļiem, shēmām vai riska novērtēšanas pieejām dalībvalstīs, var izmantot Eiropas klimata pielāgošanās platformu (*CLIMATE-ADAPT*)²⁸. Vēl viena pieeja varētu būt minēto informāciju sniegt kā daļu no visaptverošas informācijas kopuma par katastrofu pārvaldību.

Apdrošinātāji varētu izstrādāt lēmēj institūcijām un projektu izstrādātājiem un koordinatoriem paredzētas pamatnostādnes par to, kā izmantot apdrošināšanu, lai veicinātu pielāgošanos un katastrofu pārvaldību. Šajās pamatnostādnēs varētu iekļaut aprakstu par to, kā izmantot apdrošināšanu riska pārvaldības stratēģijās, t. i., kā novērtēt un definēt, kurus riskus var novērst un kādā veidā, un kurus var rentabli apdrošināt. Tas uzlabotu politikas veidošanas, plānošanas un projektu koordinēšanas vispārējo ekonomisko efektivitāti.

Jautājumi

- (12) Kā varētu uzlabot datus par katastrofu ietekmi pagātnē (piemēram, izmantojot standarta formātus, uzlabojot piekļuvi apdrošinātāju un citu organizāciju datiem un to salīdzināmību)?
- (13) Kā varētu uzlabot pašreizējo un paredzamo/nākotnes katastrofu risku kartēšanu (piemēram, izmantojot pašreizējās ES pieejas attiecībā uz plūdu risku kartēšanu saskaņā ar Plūdu direktīvu 2007/60/EK²⁹, civilās aizsardzības sadarbību³⁰ un veicinot ES riska pamatnostādnes³¹)?
- (14) Kā varētu veicināt labāku datu, riska analīžu un risku modelēšanas metožu apmaiņu? Vai pieejamos datus vajadzētu publiskot? Vai ES būtu jāveic pasākumi šajā jomā? Kā var sekmēt turpmāku dialogu starp apdrošināšanas nozari un politikas veidotājiem?

²⁸ <http://climate-adapt.eea.europa.eu/>.

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 23. oktobra Direktīva 2007/60/EK par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību (OV L 288, 6.11.2007., 27. lpp.).

3.6. Riska finansēšanas iniciatīvu veicināšana kā daļa no ES politikas attīstības sadarbības jomā

Pasaules mērogā apdrošināšanai ir svarīga loma attiecībā uz palīdzību valstīm un reģioniem, kas ir īpaši neaizsargāti pret katastrofām, lai izveidotu efektīvus finanšu mehānismus neparedzētiem gadījumiem, kuru mērķis ir risināt jautājumus saistībā ar katastrofu un globālu satricinājumu pieaugošajām ekonomiskajām izmaksām.

Jaunattīstības valstīs ir izstrādāti alternatīvi, vienkāršoti risku pārnese instrumenti, piemēram, mikroapdrošināšanas produkti. Komisijas atbalstītās parametriskās apdrošināšanas shēmas ir īstenotas arī trešajās valstīs, kuras īpaši apdraud laika apstākļu un katastrofu risks, piemēram, sausums, zemestrīces un vētras.

Īpaša uzmanība būtu jāvelta sadarbības ar svarīgākajiem starptautiskajiem partneriem (piemēram, Pasaules Banku, Starptautisko Finanšu korporāciju) stiprināšanai un Savienības ārējā atbalsta palielināšanai jaunattīstības valstīm, lai izstrādātu inovatīvus risku finansēšanas risinājumus ar apdrošināšanas, pārāpdrošināšanas vai katastrofu obligāciju palīdzību.

Komisija nesēn ierosināja izstrādāt rīcības plānu pasākumiem, kas jāveic, lai palielinātu izturētspēju jaunattīstības valstīs, tostarp arī inovatīvas pieejas attiecībā uz riska pārvaldību, un lai veicinātu esošo paraugpraksi šajā jomā³².

Jautājumi

- (15) Kā Savienība var visefektīvākajā veidā palīdzēt jaunattīstības valstīm rast risinājumus finansiālajai aizsardzībai pret katastrofām un satricinājumiem, un kādiem vajadzētu būt prioritārajiem pasākumiem? Kāda veida partnerība ar privāto sektoru un starptautiskajām iestādēm būtu jāīsteno šajā nolūkā?

4. CILVĒKA IZRAISĪTAS KATASTROFAS

Arī rūpnieciski apdraudējumi mainās, un tas notiek ne tikai tehnoloģiskā progresa dēļ, bet arī tādēļ, ka mainās dabas katastrofu apdraudējums. Dabas apdraudējums un katastrofas var izraisīt „natech” veida nelaimes gadījumus. Dabas un cilvēka izraisītas katastrofas var notikt vienlaikus vai pastiprināt viena otras iedarbību.

4.1. Atbildība vides jomā un zaudējumi, ko rada rūpnieciskas avārijas

Direktīva par atbildību vides jomā 2004/35/EK³³ stimulē, bet nenosaka par pienākumu rūpniecības uzņēmumiem nodrošināt piemērotu finanšu rezervi, lai atlīdzinātu kaitējumu videi, kas radies viņu darbības rezultātā. Komisija var atkārtoti izskatīt iespēju noteikt obligātu finanšu rezervi, pārskatot direktīvu, ko paredzēts veikt 2014. gadā saistībā ar Komisijas ziņojumu saskaņā ar Direktīvas par atbildību vides jomā 2004/35/EK 18. panta 2. punktu³⁴. Tomēr direktīva neattiecas uz kaitējumu videi, ko izraisa „ārkārtēja, neizbēgama

³⁰ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par Savienības Civilās aizsardzības mehānismu, COM(2011) 934, galīgā redakcija.

³¹ Komisijas dienestu darba dokuments „Riska novērtējuma un kartēšanas pamatnostādnes katastrofu pārvaldībai” (SEC(2010) 1626, galīgā redakcija).

³² Piemēram, Karību jūras valstu Mehānisms apdrošināšanai pret katastrofām (12,5 miljoni euro) un Globālā indeksa apdrošināšanas mehānisms (24,5 miljoni euro).

³³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (OV L 143, 30.4.2004., 56. lpp.).

³⁴ Komisijas ziņojums saskaņā ar 14. panta 2. punktu Direktīvā 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (COM(2010) 0581, galīgā redakcija).

un neatvairāma dabas parādība”. Direktīva neattiecas arī uz kaitējumu videi, ko izraisa darbības, kuras paredzētas aizsardzībai pret dabas katastrofām.

Apdrošināšana ir viens no veidiem, kā iegūt finanšu rezerves. Tomēr apdrošināšanas produkti bieži nesedz visus direktīvā paredzētos atbildību veidus, un praksē tie neparedz neierobežotu segumu. Apdrošinātājiem joprojām ir sarežģīti izstrādāt īpašus apdrošināšanas produktus, jo informācija par kaitējumu gadījumiem un atlīdzināšanas izmaksām, kas to rezultātā radušās, vēl nav plaši pieejama³⁵. Rūpniecības uzņēmumi arī varētu neapzināties kaitējumu iespējamo apmēru.

Jautājumi

- (16) Kādi vissvarīgākie aspekti ir jāņem vērā, veidojot finanšu rezerves un apdrošināšanas aizsardzību saskaņā ar Direktīvu 2004/35/EK par atbildību vides jomā?
- (17) Vai ir pietiekami daudz datu un rīku, lai veiktu attiecīgo rūpniecības risku un rūpniecības risku, kas var rasties, integrētu analīzi? Kā var nodrošināt datu pieejamību, kopīgu izmantošanu un rīku pārredzamību? Kā var stiprināt sadarbību starp apdrošinātājiem, uzņēmumiem un kompetentajām iestādēm, lai uzlabotu zināšanu bāzi par atbildību un zaudējumiem, ko rada rūpnieciskas avārijas?

4.2. Trešo personu atbildības kodolnegadījumu situācijās apdrošināšana

Euratom līguma 98. pantā paredzēts, ka dalībvalstis „veic visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai atvieglinātu tādu apdrošināšanas līgumu noslēgšanu, kuri attiecas uz kodolenerģētikas radītiem draudiem”. Eiropas Savienībā ir nepieciešama juridiskā saskaņotība, lai mazinātu bezrūpīgas rīcības risku, risinātu jautājumus saistībā ar upuru aizsardzību dažādās dalībvalstīs un ietekmi uz iekšējā tirgus darbību kodoloperatoru atšķirīgās finansiālās atbildības dēļ, kas var radīt konkurences izkropļojumus.

Pašlaik Eiropas Savienībā ir daudz dažādu noteikumu par trešo personu atbildību kodolnegadījumu situācijās. Vairākuma ES–15 dalībvalstu noteikumi ir balstīti uz Parīzes konvenciju par trešo pušu atbildību kodolenerģijas jomā un Briseles papildu konvenciju Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) aizgādībā. Tomēr vairākums ES–12 dalībvalstu ir Vīnes konvencijas par civilo atbildību par kodolkaitējumiem līgumslēdzējas puses Starptautiskā Atomenerģijas aģentūras (SAEA) aizgādībā. Dažas dalībvalstis nav līgumslēdzējas puses nevienā konvencijā par atbildību kodolnegadījumu situācijās. Tādēļ Komisija neseno ierosināja ieviest Eiropas pieeju attiecībā uz atbildību kodolnegadījumu situācijās režīmiem³⁶.

Apdrošināšana pret kodolnegadījumiem pašlaik notiek valstu apdrošināšanas apvienībās (vai to veic valstu kodoloperatoru apvienības). Apdrošinātājiem varētu būt sarežģīti apdrošināt kodoloperatorus par summām, kas pārsniedz kādu konkrētu summu, pret konkrētiem kaitējumu veidiem (piemēram, kaitējumu videi) vai uz ilgu laikposmu (piemēram, apdrošināt

³⁵ COM(2010) 0581 galīgā redakcija un <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>.

³⁶ Komisijas paziņojums „Enerģētika 2020. Konkurētspējīgas, ilgtspējīgas un drošas enerģētikas stratēģija” (COM(2010) 0639 galīgā redakcija); Komisijas paziņojums par starposma ziņojumu attiecībā uz Eiropas Savienībā darbošos kodolspēkstaciju riska un drošuma pilnīgu novērtējumu („noturības testi”) (COM(2011) 0784 galīgā redakcija); Komisijas paziņojums par Eiropas Savienības kodolspēkstaciju visaptverošajiem riska un drošības novērtējumiem (“noturības testi”) un saistītām darbībām (COM(2012) 571 *final*).

uz 30 gadiem pret kaitējumu dzīvībai un veselībai). Valstu apdrošināšanas vai kodoloperatoru apvienības arī ir tās, pie kā vispirms vēršas kodolnegadījumu upuri.

Pašlaik Komisija turpina analizēt šo jautājumu un drīz sāks sabiedrisko apspriešanu. Pamatojoties uz minētās analīzes rezultātiem, tiks noteikta vajadzība pēc turpmākiem pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot kompensāciju sniegšanu kodolnegadījumu upuriem un mazināt apdrošināšanas summu atšķirības kodolspēkstacijām dažādās dalībvalstīs.

4.3. Naftas un gāzes nozares operatoru, kas veic darbības jūrā, atbildības apdrošināšana

Direktīvā 94/22/EK³⁷ ir paredzēti atļauju piešķiršanas un izmantošanas noteikumi ogļūdeņražu meklēšanai, izpētei un ieguvei. Minētajā direktīvā ir ieviestas arī objektīvas un nediskriminējošas prasības par šajā nozarē darbojošos struktūru finansiālajām spējām. Šīs prasības nosaka vispārējos principus, lai nodrošinātu godīgu konkurenci atļauju piešķiršanas posmā, taču tajās nav pievērsta uzmanība riska pārvaldībai, drošībai un vides aizsardzībai. Tādēļ Komisija ierosināja papildu prasības attiecībā uz atļauju saņēmēju un operatoru riska pārvaldību, atbildību vides jomā un finansiālajām spējām³⁸.

Naftas un gāzes ieguves jūrā nozarē ir attīstītas dažādas iespējas, lai nodrošinātu un pierādītu, ka finansiālās spējas ir pietiekamas un atbilstīgas. Šie mehānismi var būt dažādu veidu, sākot ar privātu apdrošināšanu un pašapdrošināšanu līdz tādiem drošības mehānismiem kā Asociācijas atbildībai par jūras piesārņošanu (*OPOL*)³⁹ shēma Ziemeļaustrumu Atlantijas apgabalā. Sākotnējās apspriedēs ar naftas un gāzes ieguves jūrā nozarē pārstāvjiem un apdrošinātājiem secināts, ka pašlaik nav iespējas, kas pilnīgi derētu visiem naftas un gāzes nozares operatoriem. Šķiet, ka apdrošināšanas produkti Eiropas Savienībā⁴⁰ nevar apdrošināt vairākumu avāriju, kuru apmērs ir daudzi miljardi euro⁴¹. Šķiet arī, ka lielākie operatori varētu dot priekšroku pašapdrošināšanai un varētu to atļauties, izmantojot kaptīvo apdrošināšanas struktūru, turpretī mazāki operatori finansiālu apsvērumu dēļ nevarētu izmantot šādu iespēju.

Līdz ar to šajā jomā nav vienotas pieejas attiecībā uz riska finansēšanu, kas būtu pieņemama visiem. Pašreizējie iekšējie un ārējie šo risku veidu un apmēru segšanas risinājumi vēl nav pilnībā izstrādāti. Tomēr daži finanšu un apdrošināšanas tirgus dalībnieki strauji ievieš inovācijas. Joprojām nav skaidri jautājumi par šo mehānismu piemērotību un atbilstību un par to, kā naftas un gāzes ieguves jūrā nozare reaģēs uz iespējamajiem jaunajiem apdrošināšanas produktiem (t. i., darbībai raksturīgiem produktiem) un izmantos tos. Naftas un gāzes ieguves jūrā operatoru finansiālā stabilitāte ir galvenais faktors, kas nosaka, kāds mehānisms būtu vispiemērotākais. Neatkarīgi no tā, kāda iespēja tiek izvēlēta, risinājumā lielā mērā jāņem vērā iespējama bezrūpīgas rīcības risks, un tam jāgarantē princips, saskaņā ar kuru maksā piesārņotājs.

³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīva 94/22/EK par atļauju piešķiršanas un izmantošanas noteikumiem ogļūdeņražu meklēšanai, izpētei un ieguvei (OV L 164, 30.6.1994., 3. lpp.), skatīt arī http://ec.europa.eu/energy/oil/licensing_en.htm.

³⁸ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naftas un gāzes meklēšanas, izpētes un ieguves darbību jūrā drošumu (COM(2011) 0688 galīgā redakcija).

³⁹ <http://www.opol.org.uk/>.

⁴⁰ Meksikas līcī tagad ir pieejama apdrošināšana līdz pat 10 miljardiem USD pret pēkšņu naftas noplūdi. Citos pasaules reģionos tradicionālās apdrošināšanas pret negadījumiem jūrā ir pieejamas apmērā līdz 1–2 miljardiem USD.

⁴¹ Komisija veic pētījumu, lai izskatītu iespējas izveidot fondu attiecībā uz atbildību vides jomā un zaudējumiem, kas rodas rūpnieciskās avārijās.

Jautājumi

- (18) Kāds inovatīvs apdrošināšanas mehānisms varētu būt piemērots, ņemot vērā naftas un gāzes ieguves jūrā īpatnības? Vai apdrošināšanas nozarē ir iespējas mazināt nenoteiktību attiecībā uz risku novērtēšanu un prēmiju aprēķinu? Kāda veida informācijai vajadzētu būt publiski pieejamai, lai veicinātu apdrošināšanas tirgus produktu izstrādi ar mērķi segt lielas avārijas?

4.4. Cilvēka izraisītu katastrofu upuru tiesības uz informāciju

Zaudējumus, ko nodara dabas katastrofas, sedz no paša apdrošināšanas (*first-party insurance*), bet cilvēka izraisītu katastrofu nodarīto kaitējumu sedz no trešo personu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas. Pirmo veidu parasti izvēlas personas, kam pieder īpašums, bet otro – rūpniecības uzņēmumi.

Ja apdrošinātajai pusei iestājas atbildība par trešajai personai nodarītu kaitējumu, parasti cietusī trešā persona var sazināties ar atbildīgo pusi, un kaitējumu sedz apdrošinātājs. Tomēr prasību izskatīšana varētu būt pragmatiskāka: cietusī persona varētu iesniegt prasību tieši apdrošinātajam. Lai tas būtu iespējams, cietušajai personai attiecībā uz apdrošināto personu vajadzētu būt tiesībām saņemt informāciju. Tādēļ apdrošinātām personām varētu būt tiesību aktos paredzēts pienākums sniegt detalizētu informāciju par apdrošināšanas segumu.

Saskaņā ar Direktīvu par atbildību vides jomā jebkura fiziska vai juridiska persona var iesniegt kompetentajai iestādei informāciju un novērojumus par kaitējumu videi, kas radies cilvēka izraisītas katastrofas rezultātā, un pieprasīt veikt sanācijas darbības. Pēc tam kompetentā iestāde informē minētās personas par veiktajām darbībām vai var atteikt darbību veikšanu, norādot pamatojumu⁴². Šādā informācijā un novērojumos var būt iekļauti dati par kaitējuma izmaksām, pieejamo apdrošināšanu, lai finansētu labojumus, u.c. Nesen pieņemtajā Direktīvā 2012/18/ES (*Seveso III direktīvā*)⁴³ paredzēts pienākums operatoriem savos drošības pārskatos iekļaut lielas avārijas seku mazināšanai būtisku tehnisku vai netehnisku pasākumu aprakstu. Tajos var iekļaut arī informāciju par apdrošināšanu. Turklāt minētajā direktīvā paredzēts, ka pēc pieprasījuma drošības pārskats ir jāpublisko.

Jautājumi

- (19) Vai cilvēka izraisītu katastrofu gadījumā trešajām personām būtu jāatklāj civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polišu līgumu nosacījumi? Ja jā, tad kādā veidā?

5. ZAUDĒJUMU NOVĒRTĒŠANA

Uz zaudējumu novērtētāju darbību un profesiju pašlaik neattiecas Apdrošināšanas starpniecības direktīvas 2002/92/EK⁴⁴ darbības joma. Ar ierosināto direktīvas pārskatīšanu⁴⁵

⁴² Sk. Direktīvas 2004/35/EK 12. pantu.

⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Direktīva 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK (OV L 197, 24.7.2012., 1. lpp.).

⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 9. decembra Direktīva 2002/92/EK par apdrošināšanas starpniecību (OV L 9, 15.1.2003., 3. lpp.).

⁴⁵ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par apdrošināšanas starpniecību (pārstrādāta redakcija) (COM(2012) 360, *final*).

tās darbība tiks attiecināta uz zaudējumu novērtētājiem, un direktīvā būs noteikta vienkāršota uzraudzības procedūra.

Zaudējumu novērtēšanai pēc katastrofas ir nepieciešams rīkoties ātri un saskaņoti. Ļoti svarīgas ir spējas ātri izskatīt daudzas prasības un apieties ar prasību iesniedzējiem, daudziem no kuriem, iespējams, ir nodarīts fizisks kaitējums. Zaudējumu novērtēšanai, kas saistīta ar cilvēka izraisītu pārrobežu katastrofu, ir papildu dimensija, jo tas ir jautājums, kurš jārisina atbildīgās personas apdrošināšanas aģentūrai vai tās pārstāvjiem, kas parasti atrodas citā dalībvalstī.

Jautājumi

- (20) Vai ir kādi īpaši zaudējumu novērtēšanas aspekti, kam labāka saskaņošana varētu nākt par labu? Ja jā, tad kuri? Vai zaudējumu novērtētājiem ir praktiskas grūtības darboties pārrobežu līmenī?

6. VISPĀRĪGI APSVĒRUMI

Jautājums

- (21) Šajā dokumentā izklāstīti īpaši aspekti saistībā ar dabas un cilvēka izraisītu katastrofu novēršanu un apdrošināšanu pret tām. Vai kādi svarīgi jautājumi ir izlaisti vai nepietiekami izklāstīti? Ja jā, tad kādi?

7. KĀDI IR NĀKAMIE SOĻI?

Komisija aicina ieinteresētās personas iesniegt komentārus par visiem jautājumiem, kas skarti šajā Zaļajā grāmatā, un atbildēt uz visiem šajā dokumentā uzdotajiem jautājumiem vai daļu no tiem.

Pamatojoties uz šīs apspriešanas rezultātiem, Komisija lems par labāko rīcību attiecībā uz šajā Zaļajā grāmatā izklāstītajiem jautājumiem, tostarp par tiesību aktiem, ja nepieciešams.

Ar saņemtajām atbildēm varēs iepazīties Komisijas tīmekļa vietnē, ja vien atbildes autors nebūs pieprasījis īpašu konfidencialitāti, un Komisija publicēs apspriešanās rezultātu kopsavilkumu.

Lūdzam ieinteresētās personas līdz 2013. gada 30. jūnijam sūtīt savus komentārus uz šādu e-pasta adresi: markt-consultation-disasterinsurance@ec.europa.eu.